

Jaroslav SVÁTEK, Dílo Guilleberta de Lannoye jako historický pramen, ÚČD FF UK Praha 2007, 167 stran + přílohy

Jaroslav Svátek si zvolil za téma své diplomové práce dílo burgundského šlechtice, diplomata a cestovatele Guilleberta de Lannoye, náležející do první poloviny 15. století. Ponechal stranou Guillebertovy moralizující spisy o výchově mladých velmožů i dvojí text návrhu na protihusitské tažení (patřící ostatně mezi *dubia*), a plně se soustředil na jeho cestopis *Voyages et ambassades*, dokumentující výpravy, které podnikl coby poutník a vyslanec během čtyř desetiletí svého rušného života. V úvodu své práce autor uvádí, že jejím cílem je „představit toto dílo české odborné veřejnosti“ (s. 4). S uspokojením dodávám, že předložená diplomová práce má mnohem ambicióznější podobu. Českého čtenáře seznamuje s cestopisem prostřednictvím jeho kompletního překladu, navíc však kromě nezbytného úvodu obsahuje ve dvou kapitolách výsledky autorova vlastního rozboru a kontextualizace tohoto nevdědního pramene. Prací Jaroslava Svátka prostupuje snaha dostat se pod povrch středověkého textu, a již zde je možno říci, že se s tímto úkolem vyrovnal velice zdařile.

Úvodní oddíl práce seznamuje s dochováním hlavního pramene a vyrovnává se s dostupnou literaturou. Převahu má přirozeně francouzsky psaná produkce, autor nicméně pracuje i s literaturou anglosaskou, německou, českou a polskou. Celá práce prozrazuje bezpečnou orientaci v literatuře týkající se Guilleberta de Lannoy, ale i v širším okruhu dějepisectví věnovaného cestování ve středověku včetně jeho literární reflexe či křížovým výpravám 14. a 15. století. Autor navíc nezůstává u komentované bibliografie, ale pokouší se o shrnující nadhled nad dosavadní historiografii (s. 16-17). Způsob, jakým autor zvládl relevantní odbornou produkci, zahrnující z naprosté většiny zahraniční tituly, patří k nesporným kladům jeho práce. Pozitivně práce působí i po formální stránce, překlad i autorský text se vyznačuje dobrou stylistickou úrovní. Osobně nejsem příliš nakloněn historickému prezentu, který do práce pronikl v hojném počtu snad vlivem francouzského úzu – jde tu však spíše o otázku osobního vkusu. Překlepy, chybějící interpunkce a občasná narušení slovosledu padají zjevně na vrub úprav v závěrečných fázích zpracování textu. Otázkou pro mě zůstává, proč autor v citacích překládá francouzské tituly do češtiny, zatímco u názvů v jiných jazycích tak nečiní.

Jazykovou kompetenci Jaroslav Svátek prokázal nejen při studiu sekundární literatury, ale především při práci na české verzi *Voyages et ambassades*. Svůj překlad ze střední francouzštiny označuje za doslovný, nicméně z každé stránky je zřejmé, kolik literárního a stylistického úsilí bylo třeba vynaložit, aby vznikl novočeský text adekvátní středověkému originálu. Každý překladatel středověkého díla si musí hledat cestu mezi věrností původnímu dílu a jeho čtivostí v moderním jazyce. Překlad Jaroslava Svátka je psán v kultivované češtině, která respektuje stylová specifika Guillebertova textu i rozdíly mezi jeho jednotlivými částmi odlišného původu a účelu (pragmatictější *Rapports* a *Pèlerinages* byly do textu cestopisu zahrnuty až 30 let po svém vzniku). Na obtížnějších místech se překladatel rozhodl do českého textu zařadit v závorkách úryvky originálu, což umožňuje pohodlněji srovnávat zdrojovou a výslednou podobu cestopisu. Na většině míst to však považuji za nadbytečné. Z velké části se nejedná o nijak diskutabilní místa a čtenář se rychle přesvědčí, že zvolený překlad bývá zcela adekvátní. Snad by bylo možno francouzské fráze v redukováném počtu přesunout do poznámkového aparátu, kde by nerušily plynulost překladu.

Překládání historického textu v sobě *eo ipso* zahrnuje pramennou kritiku a interpretaci. Cestopis, jehož radius dosahuje Španělska, Irska, Pobaltí a Palestiny, klade na historika mimořádné nároky, pokud jde o určení zeměpisných jmen a interpretaci místních reálií. Jaroslav Svátek se s touto výzvou rozhodně se ctí vyrovnal. U geografických názvů se mohl opřít o aparát v edicích C. Potvina a J. Lelewela, přesto však zůstalo mnoho míst, kde musel sáhnout po speciální literatuře. Stejně zasvěceně si poradil s úskalími střední francouzštiny. Ačkoliv si již samotný překlad vyžádal rozsáhlá historická studia, autor připojil ještě vlastní analýzu Guillebertova cestopisu z hlediska křižáckých výprav a zbožného putování. Rozhodl se pro tento účel vytěžit svůj pramen bez ohledu na chronologickou linii, přičemž se vyhnul jak převyprávění obsahu, tak pouhému uvádění Guillebertových mylných údajů na pravou míru. S tímto přístupem nelze než souhlasit. Autor tak mohl svého hrdinu představit jako křižáka účastného v bojích v Granadě i v Prusku, ale též jako jednoho z architektů burgundských křižáckých projektů a především jako zvěda operujícího v muslimských oblastech východního Středomoří.

Vzhledem k tomu, kolik kulturněhistorických detailů *Voyages et ambassades* obsahují, lze jen litovat, že zde vyšla téměř naprázdno dobová mezinárodní politika. Agilní diplomat nedal ve svém díle prostor vlastnímu obsahu svých poselství a jednání, a podobně učinil i Jaroslav Svátek – s vědomím, že se mu zde otvírá široké pole pro další výzkumy (s. 156). Možnosti příštího studia mnohvrstevného textu Guilleberta de Lannoeye i dalších dobových výtvorů cestopisné literatury by se mohly stát jedním z námětů rozpravy při obhajobě. Jako další

Možné téma navrhuji zasazení poutí Guilleberta de Lannoye do kontextu pozdněstředověké zbožnosti. Autor se v závěrečné kapitole své diplomové práce věnoval náboženskému rozměru Guillebertových cest a poukázal na materiální charakter jeho zbožnosti, zaměřené především na odpustky. Pro zhodnocení tohoto motivu by nicméně bylo třeba kontrastní srovnání Guillebertovy náboženské praxe s aktuálními trendy spirituality, především s tzv. *devotio moderna*, která v téže době kvetla v Guillebertovi velmi blízkých nizozemských a dolnorýnských oblastech.

Závěrem lze konstatovat, že Jaroslav Svátek předložil velmi kvalitní diplomovou práci, v níž prokázal jak schopnost práce s prameny, tak orientaci v rozsáhlé odborné literatuře a především cit pro interpretativní přístup k historickému řemeslu. Proto jeho práci doporučuji k obhajobě jako výbornou.

V Kostnici 16. května 2007

Mgr. Pavel Soukup